

Možnosti Rx a OTC přípravků ve farmakoterapii obezity

Podle statistických údajů je celosvětový nárůst obezity velice znepokojující. Její prevalence se od 80. let více než ztrojnásobila a zejména mezi dětmi se šíří výraznou měrou. Podle údajů Evropské úřadovny trpí nadváhou téměř 25–75 % dospělé populace různých zemí Evropy, přičemž průměrný BMI je téměř 26,5. Pokud se bude výskyt obezity i nadále zvyšovat stejnou rychlostí, pak podle WHO (Světové zdravotnické organizace) bude v roce 2010 celkem 150 milionů obézních dospělých. Mnoho lidí si ale stále neuvědomuje, že toto onemocnění není jen problémem estetickým, ale jeho nebezpečí spočívá především v riziku dalších nemocí, jako je vysoký krevní tlak, diabetes mellitus druhého typu, poruchy tukového metabolismu, onemocnění jater a žlučníku, vyskytuje se i vyšší počet nádorů. Proto byla také obezita zařazena WHO mezi nemoci.

Jaká jsou měřítka?

Chceme-li se přesvědčit o stavu našeho organismu z hlediska obezitologického, nejjednodušší metodou je výpočet tzv. Brocova indexu. Spočítáme ho tak, že od výšky postavy odečteme 100. Tedy například člověk, který měří 170 cm, by měl v ideálním případě vážit maximálně 70 kg. O množství podkožního tuku a jeho distribuci nejlépe vypovídá poměr pas/boky (kde jsou hraniční hodnoty 1,0 u mužů a 0,85 u žen) a také samotný obvod pasu (muži < 102 cm, ženy < 88 cm). Přesnějším ukazatelem je potom BMI (body mass index), dávající do poměru tělesnou hmotnost v kilogramech a druhou mocninou výšky v metrech. Výsledek zdravého člověka by měl skončit v mezích 18,5 až 25. Nad hodnotou 25 se mluví o nadváze a výsledek přes 30 již znamená obezitu, a s ní i velké zvýšení rizika výskytu zmínovaných přidružených onemocnění.

Preskripční (Rx) možnosti léčby obezity

Jak se postupuje u pacientů, kteří přijdou do pražského Centra pro výživu a metabolismus, vysvětluje MUDr. Táňa Staňková: „Používáme energeticky vyváženou dietu, ke které téměř vždy přidáváme vlákninu a vitaminy. V závažných případech sáhneme po farmakoterapii vázané na předpis: frekventovaným příkladem používané účinné látky je sibutramin, působící centrálním mechanismem na bázi inhibice zpětného vychytávání noradrenalinu a serotoninu.“ Důsledkem sibutraminu je pocit sytosti, který snižuje celkové množství přijaté potravy, a také stimulace termogeneze, což umožňuje rychlejší odbourávání energetických zásob. Sibutramin by měl být indikován především u nemocných, kteří trpí pocitem hladu, nebo u nichž byla prokázána energetická úspornost. Lze jej podat dospělým, kteří neužívají inhibitory MAO, a prozatím se nedoporučuje pro pacienty s ischemickou chorobou srdeční či nekontrolovanou hypertenzí. Zda je tato obava z hlediska kardiovaskulárního oprávněná, vyplývá až z mortalitní studie SCOUT. Poznatky z posledních let naznačují, že sibutramin má příznivé účinky i na metabolické parametry u diabetiků 2. typu a své místo si našel i po boku perorálních antidiabetik.

Mgr. Zuzana Bobrovová, Farmaceutická fakulta UK

Významnou úlohu ve zdraví či nemoci člověka hraje jeho životní styl.

Patří k němu charakter a množství stravy, množství pohybu nebo přístup ke každodenním stresovým situacím.

Pokud se na způsob života málo dbá, organismus častěji postihují takzvané civilizační choroby jako ischemická choroba srdeční, cévní mozková příhoda, nádorová onemocnění nebo nadváha.

Mezi další běžně užívané centrálně působící účinné látky patří **fentermin**, svou strukturou připomínající noradrenalin. Vedle anorektického působení má i mírné psychostimulační účinky. Jeho velkou nevýhodou je množství nežádoucích účinků a kontraindikace pro starší pacienty a komplikovanější případy obezity.

Třetí možností je podání **orlistatu**, působícího na úrovni tenkého střeva. Váže zde na sebe střevní lipázu a zamezuje tak vstřebávání cca 30 % přijatých tuků. Výhodou je lokální působení, které vylučuje jakékoli systémové nežádoucí účinky, v prvních týdnech užívání se však často dostávají problémy průjmového typu spojené s malabsorpcí. Orlistat má ovšem příznivý vliv na lipidové spektrum, a popsáno bylo i zlepšení kompenzace diabetu.

Jako perspektivní se ukazuje antagonisty kanabinoidních receptorů **rimonabant**, který nejen snižuje hmotnost, ale navíc pomáhá při omezení kouření, snižování krevního tlaku, normalizaci hladiny cholesterolu a tuků v krvi a kontrole glykemie. Kromě mírného vlivu na náladu by neměl mít nežádoucí účinky, na našem trhu však ještě není k dispozici.

Výsledky metaanalýzy studií s antiobezitiky

V časopise *British Medical Journal* byly v listopadu 2007 uveřejněny výsledky analýzy, která zkoumala účinky látek na hubnutí. Do analýzy bylo zařazeno celkem 30 studií s orlistatem, sibutraminem a rimonabantem. Ukázalo se, že v porovnání s placebem pomáhají tato léčiva snižovat tělesnou hmotnost v této míře: Orlistat snižoval tělesnou hmotnost průměrně o 2,9 kg, sibutramin snižoval hmotnost v průměru o 4,2 kg a rimonabant o 4,7 kg. Vzhledem k tomu, že rimonabant zatím není u nás dostupný, pravděpodobně stále platí, že z tří dnes užívaných antiobezitik má největší účinek sibutramin.

Možnosti volně prodejných přípravků (OTC) při snižování nadváhy

V případě, že pacient trpí jen mírnou nadváhou (5–8 kg), kterou lze řešit v rámci samoléčby, není vždy nutné podávat výše uvedené léčivé látky.

klinická praxe

Základem léčby obezity a nadváhy zůstává nepochybně snížení příjmu energie a zvýšení energetického výdeje, a to především cestou režimových opatření. Existují ovšem i volně prodejné přípravky, které zvyšují pravděpodobnost úspěchu redukčního režimu. Především je vhodný dostatečný přísun vlákniny (omezuje pocit hladu a má i další prospěšné účinky), kterou lze dodat i formou doplňků stravy. Další možností, jak podpořit úspěch snahy o hubnutí, je použití fytofarmak, která pomáhají zvýšit účinnost redukčních režimů. Jde o doplňky stravy s obsahem rostlinných extraktů, jejichž účinek sice není prokázán velkými klinickými studiemi, ale lidé je užívají po celá staletí a jejich účinky mají vyzkoušené empiricky. Velkou výhodou těchto látek jsou minimální nežádoucí účinky a kontraindikace.

Obsahové látky přípravků nejčastěji prodávaných v našich lékárnách jsou konjugovaná kyselina linolová (CLA), extrakt ze zeleného čaje, guarana, extrakt z *Garcinia cambogia*, extrakt z yerba maté, chrom, extrakty citrusů, skořice, zázvor nebo jablečný ocet. S některými z nich byly provedeny klinické studie, dokazující dlouholetou zkušenost, leckdy jsou ale výsledky studií sporné.

Zřejmě nejrozšířenější složkou je **extrakt čajovníku** (*Camelia sinensis*). Jeho účinky se týkají mnoha orgánů – má vliv na krevní tlak a tlak krve, působí proti vzniku nádorů, všeobecně blahodárně působí svými antioxidantními vlastnostmi, stimuluje organismus k lepšímu výkonu. Nositelem těchto účinků je především kofein (dříve též tein), kterého je v čaji přibližně stejně jako v kávě, ale na rozdíl od ní se pomaleji uvolňuje a vstřebává. Dále je to teofylin a teobromin, které mají spíše periferní působení. Za nositele antioxidačního působení čajovníku můžeme označit látky nazývané katechiny. Na ztrátu kilogramů působí dvojím mechanismem – zvýšením termogeneze a zvýšením lipolýzy v játrech.

CLA je nenasycená mastná kyselina, vyskytující se v buněčných membránách. Tlumí potřebu přijímat vyšší množství kalorií, tlumí růst tukové tkáně a urychluje tělesný metabolismus, což bylo prokázáno i randomizovanou, placebem kontrolovanou klinickou studií.

Guarana je liánovitá rostlina, pocházející z oblasti amazonského pralesa. Účinná látka, která za vše zodpovídá, je opět kofein, obsažený v semenech rostliny. Semena obsahují až 5 % kofeinu, což je dvakrát více než v semenech kávovníku. Navíc v nich najdeme doprovodné látky (guaranin, teobromin, teofylin), které uvolňují kofein i další stimulační látky postupně a přitom šetrněji než káva.

Garcinia cambogia se používá po staletí v jižní Asii jako ovoce, koření a k navození pocitu sytosti. Vědci se domnívají, že by mohla mít významně příznivé účinky v řadě oblastí včetně kontroly váhy, kontroly cholesterolu v krvi a metabolismu energie. Její hlavní obsahovou složkou je kyselina hydroxycitronová, která údajně brání syntéze tuků a jejich ukládání v tukových buňkách. Z rostliny se používají především plody a slupky, které obsahují 50 % kyseliny hydroxycitronové.

Domorodci v Jižní Americe už po staletí využívají listy **yerba maté** k odstranění únavy a stimulaci centrálního nervového systému. Rostlina obsahuje opět kofein, dále látku kofeinu velmi podobnou (matein), teobromin a teofylin, na rozdíl například od guarany však v mnohem menším množství (1–2 %).

Dále extrakt z pomeranče obsahuje synefrin, aktivující termogenezi, extrakt z grepu obsahuje enzymy podporující degradaci lipidů, artyčok zvyšuje sekreci žluči a odstraňuje nadýmání.

inzerce

Účinná podpora hubnutí*

Meridia®
sibutramin

...navíc edukační
materiály a konzultace
ZDARMA

www.meridia.cz

...sytý z mála*

Meridia® Sibutramin - Zkrácená informace o přípravku. Složení: 1 tobolek 10 mg nebo 15 mg sibutramin hydrochloridum. **Charakteristika:** Antiobezitikum. **Indikace:** pro obezní pacienty (BMI > 30 kg/m²) i pro pacienty s nadváhou (BMI > 27 kg/m²) a přítomnými rizikovými faktory jako jsou diabetes II. typu nebo dyslipidemie. Přípravek je indikován v rámci komplexního programu snižování hmotnosti u pacientů, kde režimová opatření k snížení nebo udržení hmotnosti nestačí. **Kontraindikace:** Přecitlivělost na sibutramin nebo jakoukoliv pomocnou látku, vážné poruchy příjmu potravy, organická příčina obezity, psychiatrické onemocnění – ve studiích na zvířatech vykazoval sibutramin potenciální antidepresivní účinnost, nelze tedy vyloučit, že by mohl vyvolat manicko-epizodu u pacientů s bipolární afektivní poruchou, užívání inhibitorů MAO nebo dalších centrálně působících přípravků, nedostatečně kontrolovaná HT, ICHS, srdeční selhání, arytmie, CMP, hyperthyreóza, těžká porucha funkce jater nebo ledvin, BHP s retencí moči, glaukom s úzkým úhlem, drogová, léková nebo alkoholová závislost, těhotenství a kojení, osoby starší 65 let a mladší 18 let. **Nežádoucí účinky** se objevují převážně na počátku léčby, obecně nejsou vážné a jsou reverzibilní. Nejčastěji se vyskytuje např. sucho v ústech, nespavost a zácpa, méně často zvýšení krevního tlaku, tachykardie, návaly, změny chuti, pocení, bolesti hlavy, atd. **Interakce:** sibutramin je metabolizován především prostřednictvím jaterního isoenzymu CYP3A4. Přípravek Meridia® nemá být podáván současně s jinými léky, které zvyšují hladinu serotoninu, nebo léky, které mohou zvyšovat krevní tlak nebo srdeční frekvenci. **Zvláštní upozornění:** Po dobu podávání přípravku Meridia® je doporučeno kontrolovat krevní tlak a tepovou frekvenci. **Dávkování a doba trvání léčby:** Počáteční dávka je 1 tobolek přípravku Meridia® 10 mg denně. V případě potřeby a při dobré toleranci je možné dávku navýšit na 15 mg jednou denně. Max. doba podávání 1 rok. Účinnost a toleranci preparátu je třeba pravidelně kontrolovat. **Předávkování:** S předávkováním sibutraminem jsou pouze omezené zkušenosti. **Balení:** 28 nebo 98 kapslí 10 mg nebo 15 mg. **Držitel rozhodnutí o registraci:** Abbott GmbH & Co., Wiesbaden, SRN. **Registrační číslo:** 10 mg 08/541/99-C, 15 mg 08/542/99-C. **Podmínky uchovávání:** Při teplotě do 25°C. **Datum poslední revize textu:** 18.1.2006. Výdej přípravku je vázán na lékařský předpis a je hrazen s indikačním omezením z veřejného zdravotního pojištění. Dříve, než přípravek předepíšete, seznáňte se, prosím, s úplnou informací o přípravku.

*James WPT et al. Effect of sibutramine on weight maintenance after weight loss: a randomised trial Lancet 2000, 356:2119-25

Abbott Laboratories, s.r.o., Hadovka Office Park, Evropská 2590/33d, 160 00 Praha 6, tel.: 267 292 111, fax 267 292 100, www.abbott.cz, www.meridia.cz

Abbott
A Promise for Life